

Sygn. akt I CSK 2051/22

POSTANOWIENIE

Dnia 29 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska

w sprawie z wniosku M. M. i J. M.
z udziałem E. spółki akcyjnej w G.
o ustanowienie służebności przesyłu,
na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 29 września 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawców
od postanowienia Sądu Okręgowego w Koszalinie
z dnia 28 września 2021 r., sygn. akt VII Ca 476/21,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) zasądza od wnioskodawców na rzecz uczestniczki kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.), a obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek (art. 398⁴ § 2 k.p.c.). Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do

rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wnioskodawcy wnieśli o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z powołaniem się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego odnoszącego się do sposobu określenia odpowiedniego wynagrodzenia dla właściciela nieruchomości w przypadku ustanowienia na niej służebności przesyłu. Ponadto sformułowali drugie zagadnienie prawne, które przedstawili w formie pytania: „czy w kontekście uznania przez przedsiębiorcę przesyłowego prezentowanego w składanych oświadczeniach przedsądowych i toku wymiany pism w postępowaniu, określonej kwoty wynagrodzenia z tytułu ustanowienia służebności przesyłu na wyższym poziomie, to ustalenia i orzeczenie Sądu mogą obiektywnie zaniżać końcowe wynagrodzenie poniżej tej wartości. Tj. czy ustalając wysokość wynagrodzenia Sąd powinien poprzestawać wyłącznie np. na wyliczeniach biegłych, czy też dokonując wykładni oświadczenia na gruncie art. 65 k.c. na okoliczności, w których zostało ono złożone i zasadach współżycia społecznego można wywieść wniosek o uznaniu roszczenia wywołującego skutki materialnoprawne w świetle art. 213 § 2 k.p.c.”

Zgodnie z ustaloną linią orzecznictwa powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga wskazania na problem o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygnięty w dotychczasowym orzecznictwie i wymagający pogłębionej wykładni. Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których ono powstało. Zagadnienie powinno być ponadto „istotne” z uwagi na wagę problemu interpretacyjnego, którego dotyczy dla systemu prawa. Skoro jednak skarga kasacyjna jest wnoszona w konkretnej sprawie, to zarówno charakter rozpoznawanego roszczenia, jak i ustalony przez sądy *meriti* stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy byłby związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), musi pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym i pozwalać na jego rozstrzygnięcie.

Wnioskodawcy zgłosili wprowadzić przytoczone pytania, jako wymagające rozstrzygnięcia, lecz w sformułowanym przez nich uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wykazali, żeby pytania te stanowiły zagadnienia prawne w podanym znaczeniu. Niezależnie od powyższego trzeba wskazać, że Sąd Najwyższy wielokrotnie wypowiadał się na temat zasad określania wynagrodzenia za obciążenie nieruchomości służebnością przesyłu. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że w art. 305² § 2 k.c. ustawodawca nie oznaczył kryteriów, z odwołaniem się do których ma dojść do określenia rozmiaru wynagrodzenia dla właściciela nieruchomości obciążonej, co oznacza, że ustawodawca pozostawił sądowi swobodę w tym zakresie wymagającą indywidualizacji ocen stosownie do stanu faktycznego i ogólnych reguł porządku prawnego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 27 lutego 2013 r., IV CSK 440/12; z 12 października 2017 r., IV CSK 724/16). Wynagrodzenie należne właścicielowi nieruchomości obciążonej tytułem ustanowienia służebności przesyłu – według brzmienia art. 305² § 1 k.c. – powinno być ustalone w wysokości „odpowiedniej”. O tym, jakie okoliczności należy uwzględniać przy określaniu wynagrodzenia za obciążenie nieruchomości służebnością przesyłu, Sąd Najwyższy wypowiedział się m.in. w uchwale z 11 grudnia 2015 r., III CZP 88/15 (OSNC 2016, nr 12, poz. 144) oraz postanowieniach z 3 lutego 2010 r., II CSK 444/09, z 18 kwietnia 2013 r., II CSK 504/12, z 18 maja 2016 r., V CSK 531/15 i z 9 sierpnia 2016 r., II CSK 770/15. Co do zasady, wynagrodzenie to składa się z dwóch elementów: (1) wynagrodzenia za współkorzystanie z nieruchomości obciążonej, (2) odszkodowania za obniżenie wartości nieruchomości na skutek posadowienia na niej urządzeń przesyłowych.

Okoliczności charakterystyczne dla konstrukcji służebności przesyłu i zakresu uprawnień do korzystania z nieruchomości obciążonej, jakie wiążą się z jej ustanowieniem, muszą być oceniane indywidualnie w każdej sprawie. Wynagrodzenie powinno być ustalane z uwzględnieniem np. zakresu, charakteru i trwałości obciążenia, jego uciążliwości, stopnia ograniczenia korzystania z nieruchomości przez właściciela, wpływu na wartość nieruchomości; uwzględnić należy, czy urządzenia przesyłowe służą także zaspokojeniu potrzeb właściciela nieruchomości obciążonej. Sąd ma przy tym swobodę jurysdykcyjną w zakresie

wyboru zasad, według których ustali wysokość wynagrodzenia. Ramy wyboru określa stan faktyczny (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 5 kwietnia 2012 r., II CSK 401/11; z 18 kwietnia 2012 r., V CSK 190/11; z 27 lutego 2013 r., IV CSK 440/12; z 20 września 2012 r., IV CSK 56/12).

W postanowieniu z 5 kwietnia 2012 r., II CSK 401/11, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że z uwagi na brak ustawowych wskazówek, według których należy ustalić wysokość wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu, można tu *per analogiam* sięgnąć do dorobku orzecznictwa i doktryny dotyczących wynagrodzenia należnego właścicielowi nieruchomości obciążonej za ustanowienie służebności drogi koniecznej. Skutkiem ustanowienia tej służebności jest w istocie pozbawienie dotychczasowego właściciela możliwości wykorzystywania gruntu zajętego pod drogę, natomiast skutkiem ustanowienia służebności przesyłu wyłącznie ograniczenie użytkowania polegające na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 k.c. Wynagrodzenie powinno być proporcjonalne do stopnia ingerencji w treść prawa własności, uwzględniać wartość nieruchomości i w takim kontekście mieć na względzie straty właściciela z uszczuplenia prawa własności. Inwestycja na nieruchomości obciążonej, służąca w gruncie rzeczy celom publicznym, jest zdarzeniem nieodwracalnym w pewnym przedziale czasu. Przewidywany okres trwałości urządzeń ma również wpływ na wysokość wynagrodzenia, którego suma nawet w odległej perspektywie nie powinna przekraczać wartości obciążonej nieruchomości, a jeśli nieruchomość ze względu na głębokość posadowienia urządzeń przesyłowych może być nadal wykorzystywana, suma wynagrodzenia w takiej perspektywie powinna być odpowiednio niższa od wartości nieruchomości. Przy ocenie wysokości wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu wskazówką powinien być sposób wykorzystywania pozostałych nieruchomości właściciela (pozostałej części nieruchomości) oraz rozwój gospodarczy terenów położonych w sąsiedztwie, a ponadto, że na tych terenach urządzenie przesyłowe jest usytuowane, i że w związku z tym ewentualne zamierzenia inwestycyjne właściciela z tych przyczyn mogą być ograniczone.

W kwestii, czy wynagrodzenie za ustanowienie służebności przesyłu może obejmować także uciążliwości związane z oddziaływaniem linii przesyłowej poza pasem eksploatacyjnym tej służebności, w tym w zakresie strefy kontrolowanej, Sąd Najwyższy zajmuje zasadniczo stanowisko, że nie jest to wykluczone, jeżeli zachodzi w tym względzie związek z obciążeniem nieruchomości służebnością przesyłu (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2015 r., III CZP 88/15; postanowienie Sądu Najwyższego z 9 sierpnia 2016 r., II CSK 770/15, z zastrzeżeniem, że wynagrodzenie, o którym mowa, nie może jednak obejmować takiego uszczerbku, który w związku z ustanowieniem strefy kontrolowanej podlega wyrównaniu na podstawie przepisów art. 58 ust. 2 lub art. 63 ust. 3 w związku z art. 36 ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu; zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2015 r., III CZP 88/15; postanowienia Sądu Najwyższego z 9 sierpnia 2016 r., II CSK 770/15; z 10 listopada 2017 r., V CSK 33/17; z 10 kwietnia 2019 r., IV CSK 42/18.

Znaczenie oświadczenia uczestnika o uznaniu żądania wniosku zostało przez Sąd Rejonowy zinterpretowane w kontekście okoliczności towarzyszących jego złożeniu, reakcji wnioskodawców na to oświadczenie oraz oświadczeń składanych przez strony w toku postępowania. W odpowiedzi na wniosek uczestnik w istocie oświadczył bowiem, że uznaje żądanie, gdy chodzi o wysokość wynagrodzenia za ustanowienie służebności maksymalnie do kwoty 23.000 zł (k. 69). Wnioskodawcy nie zaakceptowali jednak tego stanowiska i strony wdały się w spór co do tego, jak wysokie powinno być wynagrodzenie należne wnioskodawcom za ustanowienie służebności. Ostatecznie zatem nie oświadczenie uczestnika, lecz wyniki postępowania dowodowego zdeterminowały ustalenia o faktach istotnych przy ocenie wysokości wynagrodzenia należnego wnioskodawcom.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. oraz – co do kosztów postępowania – art. 520 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., § 5 pkt 3 w zw. § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 265), orzeczono jak w postanowieniu.

[as]

